

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΗΘΙΚΗ

13 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2009 ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

Τελικά, έγινε αντιληπτό ότι, η αχαλίνωτη πορεία μιας κοινωνίας προς τον εκσυγχρονισμό και την κατανάλωση δεν θα οδηγήσει πουθενά, χωρίς υπεύθυνη αντιμετώπιση του περιβάλλοντος, στο οποίο ζούμε, χωρίς κατάλληλο χειρισμό του ανθρώπινου δυναμικού και της αγοράς στην οποία κινούμεθα, χωρίς αρχές και ηθική.

Πρώτος ο Ησίοδος οριοθέτησε την έννοια της επιχειρηματικής ηθικής, ως ηθική εργασίας και προσδιόρισε τους άξονές της που είναι: η σκληρή δουλειά, η προσήλωση στην οικογένεια, οι ηθικές αξίες που δίνει η θρησκεία και η ευθύνη του ατόμου για την τήρησή τους.

Το Οικουμενικό Σύμφωνο του ΟΗΕ για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη βασίζεται σε αρχές που απορρέουν από την Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, τη Διεθνή Διακήρυξη του Οργανισμού Εργασίας για τις Θεμελιώδεις Αρχές και Δικαιώματα στην Εργασία, την Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη και τη Σύνοδο των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς.

Στις ώριμες κοινωνίες, όπως αυτή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν υιοθετηθεί σειρά από θεσμικά πλαίσια και νόμοι, που απευθύνονται στις επιχειρήσεις και τους ζητούν να φροντίζουν για την διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος στο οποίο βρίσκονται και να λειτουργούν με ηθικό και υπεύθυνο τρόπο.

Παράλληλα οι μεγάλες επιχειρήσεις έχουν φροντίσει να υιοθετήσουν κανόνες συμπεριφοράς τέτοιους που αναδεικνύουν την κοινωνική τους συμπεριφορά και τον σεβασμό τους προς τον πολίτη, σε μια προσπάθεια να δυναμώσουν το προφίλ τους και να αναπτύξουν την εμπιστοσύνη των καταναλωτών στα προϊόντα που παράγουν και τις υπηρεσίες που προσφέρουν. Παρόλα αυτά η έννοια της επιχειρηματικής ηθικής είναι ασαφής και καθορίζεται περιστασιακά ανάλογα με την εξέλιξη των κοινωνικών και οικονομικών δομών, την παραγωγή μιας επιχείρησης, την πρόοδό της την κατανάλωση των προϊόντων της, την τεχνολογική πρόοδο, την εξέλιξη της, κα παράγοντες.

Τα θέματα που αφορούν στην ηθική, την κοινωνική και περιβαλλοντική ευθύνη των επιχειρήσεων είναι πολλά και σύνθετα. Οι υπερβάσεις, ανήκουν στην σφαίρα της επιχειρηματικής παραβατικότητας, legal risk, και πολλές φορές είναι δύσκολο να επισημανθούν από τον απλό πολίτη. **Τα βασικότερα είναι:**

- ✚ Η διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας από επιχειρηματικές δραστηριότητες που δημιουργούν ρύπανση, μόλυνση, τοξικά απόβλητα, αλλοίωση του τοπίου, κα.
- ✚ Η συνειδητή παραγωγή προϊόντων με προβληματικές ή και επιβλαβείς πρώτες ύλες, καθώς και η υπέρβαση κανόνων και προδιαγραφών.
- ✚ Η αναδιάρθρωση μιας επιχείρησης που μπορεί να επιφέρει μείωση του προσωπικού με συνέπεια μισθολογικές αλλαγές, απολύσεις, μεταφορά της σε άλλο μέρος πολλές φορές ή και διακοπή της λειτουργίας της ακόμη.
- ✚ Ο μη σεβασμός της ιδιωτικής ζωής των εργαζομένων και οι διακρίσεις, οι παρενοχλήσεις, λόγω φύλου, πολιτισμικών χαρακτηριστικών και κοινωνικών διαφορών.
- ✚ Η διαφθορά και οι δωροδοκίες.
- ✚ Η επιβολή της δεσπόζουσας θέσεις μιας επιχείρησης για λόγους επιχειρηματικής ισχύος, πολιτικούς ή και κοινωνικούς ακόμη.

- ✚ Η ανθυγιεινή και μη ασφαλής μεταχείριση των εργαζομένων καθώς και
- ✚ Η μη καλή μεταχείριση των παραγωγικών ζώων κατά τον κύκλο της ζωής τους.

Τα παραδείγματα της επιχειρηματικής παραβατικότητας είναι καθημερινά και πάρα πολλά:

- Ενθυμίζετε το πλοίο που δεν είχε σωστά συντηρηθεί και βούλιαξε παίρνοντας μαζί του δεκάδες ανθρώπους;
- τους εργάτες που πρόσφατα κήκαν στο αμπάρι του πλοίου διότι δεν υπήρχαν οι δικλίδες ασφαλείας που θα έπρεπε να υπάρχουν για την συγκεκριμένη εργασία;
- την εταιρεία που έκλεισε, για να ανοίξει σε κοντινή Βαλκανική χώρα με καλύτερους όρους φορολόγησης και χαμηλότερο εργατικό κόστος, αφήνοντας στον δρόμο δεκάδες ανέργων;
- τα εργοστάσια της Αττικής που ρίχνουν τα απόβλητά τους στον Κηφισό, ρυπαίνοντας την περιοχή, αλλά και τον Σαρωνικό με επιπτώσεις διατροφικές, στον τουρισμό κα;
- τους γεωργούς που χρησιμοποιούν δηλητήρια καταστρέφοντας τον υδροφόρο ορίζοντα και δηλητηριάζοντας σιγά-σιγά τον άνθρωπο, ή που παραβιάζοντας την φύση παρεμβαίνουν στους καρπούς για την ταχεία ανάπτυξή τους;
- τον επιχειρηματία αυτοκινητέμπορο που έφυγε ξαφνικά και εξαφανίστηκε παίρνοντας μαζί του τις προκαταβολές των πελατών του;
- το αφεντικό που εκμεταλλεύεται τη θέση του και παρενοχλεί την αδύναμη υπάλληλό του εξαγοράζοντας κάθε μορφή υπηρεσίας;
- ή που εκμεταλλευόμενος την υπάρχουσα ανεργία καταχράται τις υπηρεσίες των υπαλλήλων του, οι οποίοι εργάζονται χωρίς οράριο, χωρίς υπερωρίες και ανταμοιβή ανάλογη με την προσφορά τους σε εργασία;
- που χρησιμοποιεί αλλοδαπούς με ημερομίσθια ντροπής σε απαράδεκτες συνθήκες εργασίας, προκειμένου να μεγιστοποιήσει το κέρδος του;
- Τι να πρωτοθυμηθούμε; Τον ταξιτζή που κλέβει τον τουρίστα και τον κάνει βόλτες καταστρέφοντας το προφίλ της χώρας μας ή το εστιατόριο με τα σάπια και αλλοιωμένα τρόφιμα, τα νερωμένα ποτά και τις υπέρογκες τιμές, που μερικές φορές είναι άλλες για τους ξένους και άλλες για του ντόπιους;
- Πόσοι πυροσβέστες και μάλιστα εθελοντές, δεν κήκαν διότι δεν διέθεταν την κατάλληλη στολή και γενικά μέσα πυροπροστασίας;
- Μήπως και η πρόσφατη οικονομική κρίση του πλανήτη δεν ξεκινάει από την παντελή έλλειψη ηθικής; Εγκέφαλος της αλυσίδας των απατεώνων τραπεζιτών, Διευθυντής μεγάλης χρηματιστηριακής, ευφυής οικονομολόγος με κατακόρυφες αυξήσεις κερδών της εταιρείας του, μάγος των χρηματιστηρίων. Αλλά μήπως ήταν μόνον αυτός; Οι ορκωτοί λογιστές που επέβλεπαν μεγάλες αλυσίδες, όπως η Andersen που επέβλεπε την Enron και η Mc Kinsey, η εταιρεία συμβούλων της Enron, η οποία εισηγήθηκε να ακολουθηθεί σαν επεκτατική στρατηγική το light-asset strategy, γεγονός που συνέβαλε στην θεαματική πτώχευση μιας από της μεγαλύτερες αμερικανικές εταιρείες. Εδώ βέβαια παρεμβαίνουν και οι νόμοι της αγοράς, και οι πολιτικοί νόμοι οι οποίοι δυστυχώς δεν μπορούν να υπολογίσουν το ανθρώπινο κόστος.
- Στην πατρίδα μας, τραγικό παράδειγμα οι γνωστές υποθέσεις της Siemens και του Βατοπεδίου, των οποίων οι επιπτώσεις είχαν εθνικό αντίκτυπο. Ίσως είναι τώρα ο χρόνος για να αναπτύξουμε και στον τόπο μας ουσιαστική

συνείδηση των ηθικών επιχειρηματικών επιλογών και να τις προτάξουμε του γενικότερου γίνεσθαι. Η κάθε επιχείρηση οπουδήποτε και να βρίσκεται και ασχέτως μεγέθους είναι μέρος του κοινωνικού συνόλου και επιβάλλεται να μελετήσουμε την φιλοσοφία της και να οριοθετήσουμε την ηθική της.

Είναι πολλές οι παραβάσεις επιχειρηματικής ηθικής, που καταγγέλλονται στο Επαγγελματικό Επιμελητήριο Αθηνών καθημερινά. Όσες γίνονται αντιληπτές, παίρνουν τον δρόμο της δικαιοσύνης, άλλες που δεν μπορούν να τεθούν υπό έλεγχο, παραμένουν άγνωστες διανύοντας μια πορεία καταστροφής για τους αποδέκτες τους αλλά εξασφαλίζοντας οφέλη για τους παραβάτες. Βεβαίως οι νόμοι έγιναν για τους παραβάτες και είναι υποχρεωτικοί. Τι γίνεται όμως με τους παραβάτες των άγραφων νόμων της ηθικής και της συνείδησης;

Ως κοινωνικά όντα, με οικογενειακή προέλευση, με αρχές και αξίες, ως άτομα με εκπαίδευση και κουλτούρα πρέπει να έχουμε τρόπους συμπεριφοράς ανάλογους με τον ευρωπαϊκό πολιτισμό μας, την ιστορία μας και την πολιτειακή μας πορεία. Δεν πρέπει να υποχρεωνόμαστε να ενεργούμε υπό το πρίσμα του φόβου του νόμου. **Πρέπει να θεσπίσουμε κώδικα επιχειρηματικής δεοντολογίας και να αναπτύξουμε το αίσθημα της Κοινωνικής Εταιρικής Ευθύνης, που πρέπει να διέπει όλες της επιχειρήσεις.**

Κοινωνική Εταιρική Ευθύνη είναι η ποιότητα, η προστασία του περιβάλλοντος, η υγεία και η ασφάλεια του πολίτη. Προϋποθέτει μια υπεύθυνη εταιρική κουλτούρα, στην οποία καλείται να ανταποκριθεί ο επιχειρηματικός κόσμος και να εντάξει στις επιχειρηματικές του στρατηγικές συγκεκριμένες δράσεις, που αναδεικνύουν το ενδιαφέρον και τους προβληματισμούς του για την κοινωνία στην οποία ζούμε και κινούμεθα. **Είναι ανάγκη να αναπτυχθούν προγράμματα κοινωνικής υπευθυνότητας στον Ιδιωτικό και δημόσιο τομέα.**

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη απαιτεί από τις εταιρείες να υιοθετήσουν, να υποστηρίξουν και να θεσπίσουν, μέσα στη σφαίρα της επιρροής τους, μια σειρά από βασικές αξίες για τους τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τους κανόνες εργασίας, το περιβάλλον και την καταπολέμηση της διαφθοράς.

Πρέπει να ορίσουμε μια εταιρική διακυβέρνηση που να έχει ορισμένα χαρακτηριστικά που θα χαρακτηρίζουν μια εταιρεία, με σεβασμό στους εργαζόμενους, στους προμηθευτές και τους πελάτες της, διότι διαφορετικά πρέπει να ενεργεί μια επιχείρηση που εκμεταλλεύεται ανθρώπινο δυναμικό πχ. καθαρίστριες και διαφορετικά μια άλλη που πουλάει παιδικά παιχνίδια. Πρέπει να κάνουμε το σωστό διότι από αυτό θα ωφεληθούμε μακροπρόθεσμα και μόνιμα όλοι. πχ. Πρέπει να φροντίζουμε τον περιβάλλοντα χώρο της επιχείρησής, διότι η καλή εικόνα της θα συμβάλει στην καλλίτερη προσέγγιση και ευχάριστη παραμονή στον χώρο. Πρέπει να εφοδιάζουμε τους εργαζόμενους στην εταιρεία μας με όλα εκείνα τα μέσα που εξασφαλίζουν ασφάλη και άνετη εργασία για να αυξήσουμε την παραγωγή. Να δίνουμε στους πελάτες μας την ευχέρεια επιλογής και επιστροφής εάν δεν είναι ευχαριστημένοι από ένα συγκεκριμένο προϊόν.

Μέχρι χθες, το καλό κοινωνικό προφίλ αποτελούσε ατομικό προτέρημα. Σήμερα, αποτελεί πλεονέκτημα μιας εταιρείας, διότι η κοινωνική της πολιτική, η οποία απηχεί πρώτα στα στελέχη της, αυξάνει την παραγωγικότητα της, δημιουργεί εμπιστοσύνη στους πελάτες της και αυξάνει τις πωλήσεις της με θετική απήχηση στο κοινωνικό σύνολο.

Η καλή επιχειρηματική ηθική είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη, ενώ η κακή επιχειρηματική ηθική, η διαφθορά, η σπατάλη, η κατάχρηση εξουσίας και ισχύος, η εκμετάλλευση δημοσίων πόρων για ιδιωτικό κέρδος μπορεί να οδηγήσουν μια οικονομία στην καταστροφή.

Με λίγα λόγια πρέπει να ισορροπήσουμε την νοοτροπία του καταναλωτισμού, την σύγχρονη οικονομία και τη φιλοσοφία του κέρδους με ένα σύνολο αξιών που θα βασίζονται σε παράγοντες της επιχειρηματικής ηθικής. Οι αξίες αυτές μπορεί να αποτελέσουν το εφαλτήριο για ένα επιχειρηματικό ήθος που θα συνδέει παραδοσιακές αρχές και σύγχρονη πραγματικότητα. Πρέπει να υπάρξουν πρότυπα επιχειρηματικής ηθικής όπως:

- Η υιοθέτηση και προβολή πολιτικών κοινωνικής ευθύνης.
- Η εφαρμογή νόμων και κανόνων που ορίζουν τον υγιή ανταγωνισμό.
- Η ορθολογιστική διαχείριση όλων των πόρων συμπεριλαμβανομένων και των ανθρώπινων.
- Η συνειδητοποίηση της προσωπικής ευθύνης των ατόμων. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η ηθική είναι προσωπική επιλογή.
- Η εταιρική διακυβέρνηση.

Δυστυχώς, η επιχειρηματική ηθική έχει χάσει την κατεύθυνσή της στην χώρα μας τελευταία. Η διαφθορά και η διαπλοκή έχουν επηρεάσει την ανάπτυξή της και την οικονομική της σταθερότητα. Η κοινωνία παρακολουθεί τα τεκταινόμενα με αυξημένο αίσθημα ευθύνης και δικαίου και ζητά ικανοποίηση και κάθαρση από την επιχειρηματική τάξη. Ζητά να ανταποκριθεί και να εφαρμόσει τις αρχές εκείνες που θα διασφαλίζουν τον άνθρωπο, τον καταναλωτή, τον εργαζόμενο, το περιβάλλον, τον επενδυτή. Με λίγα λόγια ζητά Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη.

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, η οποία έγινε θεσμός και προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Ατζέντας, πρέπει να αποτελέσει και προτεραιότητα του κάθε κράτους-μέλους. Πρέπει η πολιτεία να αναπτύξει προγράμματα αφύπνισης για την κοινωνικά υπεύθυνη συμπεριφορά, αρχίζοντας από την παιδεία με την δημιουργία υπεύθυνων πολιτών. Ήδη, κυκλοφόρησε ο πρώτος κατάλογος με εφαρμοσμένες καλές πρακτικές, που αναδεικνύει την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στη σύγχρονη Ελληνική πραγματικότητα. Ας ευχηθούμε ότι θα είμαστε από τους πρωτοπόρους της νέας αυτής πρόκλησης της εποχής μας.

Το Νεοσύστατο Ινστιτούτο Επιχειρηματικής Ηθικής, το οποίο αποσκοπεί στην διάδοση των αξιών και μεθόδων της Εταιρικής Ηθικής στα μέλη του, αλλά και σε όλες τις Ελληνικές επιχειρήσεις και οργανισμούς, κατόρθωσε σε σύντομο χρονικό διάστημα να δημιουργήσει ένα μοντέλο επιχειρηματικής ηθικής, βασικές αρχές του οποίου είναι η ακεραιότητα, η αντικειμενικότητα, η ανεξαρτησία, η εμπιστευτικότητα, η επάρκεια, η ευθύνη και η διάρκεια.

Υπάρχουν ακόμη τρεις επιτροπές που ασχολούνται με την ανάπτυξη του κώδικα της επιχειρηματικής ηθικής.

1. Η επιτροπή Ανάπτυξης του μοντέλου (Model Development Committee)
2. Η Ακαδημαϊκή Επιτροπή Διασφάλισης Ποιότητας (Quality Assurance Academic Committee)
3. Η Επιτροπή Οδηγιών Αξιολόγησης (Model Assessment Committee)

Ας ελπίσουμε ότι όλες αυτές οι προσπάθειες δημιουργίας μοντέλων επιχειρηματικής ηθικής και μηχανισμών ελέγχου και αξιολόγησης εφαρμογής των θα υιοθετηθούν από τον επιχειρηματικό ιστό της χώρας προς όφελος της κοινωνίας, της οικονομίας, της χώρας μας, της Ευρώπης και του παγκόσμιου επιχειρηματικού γίνεσθαι γενικά.

Σας ευχαριστώ πολύ
ΣΟΦΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΟΥ

**- ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΚΤΥΟΥ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΟΥ ΕΥΡΩΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
Γ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΜΕΛΟΥΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ**